

Treis dis cun temas davart l'energia

Per in'ulteriura ga «discuors davart la perscrutaziun dall'energia» en claustra a Mustér

DA HANS HUONDER / ANR

■ **La fin da schaner porscha la Fundaziun «Center da perscrutaziun d'energia alpin» in'ulteriura retscha d'interessants referats en localitads dalla claustra a Mustér. Interessants ord la perscrutaziun, l'economia, l'administraziun publica, associaziuns e la politica san visitar presentaziuns da projects scientifics, dalla pratica e luvratoris. Danovamein vegn purschii in arranschament public.** La produziun futura, respectivamein il commerci ed il prezi dall'energia, fatschantan buca mo las interpresas ch'èin directamein pertuccadas, mobein era la politica e la finfinala il singul consument. Dapi la catastrofa ell'ovra nucleara da Fukushima el Giapun avon prest ovg onns han plirs stadis midau lur strategia d'energia. Ton la Germania sco la Svizra han per exempel concludiu da bandunar cul temps la produziun d'energia atomara. Quella strategia ei cumbinada cun grondas sfidas. En Svizra vegn discutau sil pli ault scalem politic davart la «Strategia d'energia 2050». In grond tema ein las midadas previdas era ellas medias. Representants dalla politica e dall'energia s'annunzian leu e presentan lur pugns da vesta davart l'economia d'energia. La confederaziun promova la perscrutaziun dall'energia ed appellescha allas universitads da collaborar. La finamira: Sustener – denter auter scientificamein – la midada dall'energia. Las midadas enteifer la branscha d'energia han success sutlettamein sche politica, administraziun publica, perscrutaziun ed economia d'energia tilan tuts pil medem sughet.

Sil stan actual

La primavera 2016 ei la Fundaziun «Center da perscrutaziun d'energia al-

Il cau dall'organisaziun dils «discuors davart la perscrutaziun dall'energia» a Mustér, Ivo Schillig. El ei era vicepresident e meinafatschenta dalla Fundaziun «Center da perscrutaziun d'energia alpin» cun sedia a Mustér.

FOTO H. HUONDER

pin» vegnida fundada. La finamira da quella ei da promover l'energia, en emprema lingia quella che sa vegnir producida ellas Alps. Sin fundament dalla situaziun actuala ed il svilup dall'economia e la politica d'energia eis ei da gronda muntada ch'èils cantuns muntagnards prendien influenza sin la formaziun dalla midada d'energia. Quell'influenza duei buca mo semantefar politicamein, mobein era enten crear persunter ina

competenza. Ils Dis da discussiun davart la perscrutaziun dall'energia che vegnan organisai per la quarta ga dils 23 entochen ils 25 da schaner 2019 en claustra a Mustér ein ina part essenziala dalla purschida dalla fundaziun. «Damondas pertuccont l'energia han survegniu in plaz stabel ella societad dad oz. Cun la strategia d'energia 2050 ha la Svizra finamiras ambiziusas ch'ei ha num contonscher», di Ivo Schillig, vicepresident e delegau

dalla fundaziun. Ils «discuors davart la perscrutaziun dall'energia» en claustra a Mustér da quest onn porschan danovamein in vast program. Quel cumpeggia referats scientifics davart la perscrutaziun e la sienza applicada cun discussiuns suandontas. En rundas da discussiun specialas vegn tematisau damondas brisantas pertuccont l'energia enteifer la scienza, la pratica, la politica e las organisaziuns dil fatg. El center stattan da-

mondas davart l'energia digl avegnir e co la branscha da quella sa seposiziunar. Ils resultats da quels luvratoris vegnan protocollai – sco ils davos onns era – e silsunter mess a disposiziun allas participontas ed als participonts dallas dietas.

Era uonn arranschament public

Danovamein vegnan ils «discuors davart la perscrutaziun dall'energia» cumpletai cun in arranschament public. Il tema general da quel ei «tscheins d'aua – model da success ni impediment». Quei arranschament cumpeggia plirs referats sco era ina discussiun al podi. D'udir a quella scuntrada publica gievgia, ils 24 da schaner 2019 ella Sala Peter Kaiser dalla claustra da Mustér ein ils referents *Werner Hediger*, menader dil center per la perscrutaziun economic-politica alla Scol'aula per tecnica ed economia Cuera (HTW), *Fadri Ramming*, secretari general dalla Conferenza dallas regenzas dils cantuns da muntogna sco era *Walter Deplazes*, commember dalla suprazionza dalla Cuminonza d'interess dallas vischnauncas da concessiun grischunas. La participaziun agl arranschament public ei gratuita. Als ulteriurs arranschaments ch'èin pussevels da visitar sin annunzia refereschan persunas ch'èin engaschadas ella perscrutaziun, la scienza ed il dretg. Sil program stattan denter auter temas sco energias regenerablas, forza hidraulica, recicladi ni era tecnica da systems d'energia da hibrid e la segirtad dil provediment electric egl avegnir. Dretg d'energia ni realisaziun da models sin plaun regional cumpleteschan la vasta purschida che vegn danovamein ad attrer era gieueid digl exteriur a Mustér.

Annunzia ed ulteriuras informaziuns: <https://www.alpenforce.com/de/energieforschungsgesprache-2019/>

Tgi vegn a menar la residenza sper il spital?

Nocasa sto far concessiuns per baghegiar la cas'aula a Glion

DAD AUGUSTIN BEELI / ANR

■ **Dapi siat onns ei l'impresa Nocasa vidlunder da projectar a Glion ina surbaghegiada gronda sper il spital regional. Ils plans digl architect Conradin Clavuot ein semtgai dapi quater onns. Ussa maunca aunc in contract da servitud cul spital.** Igl atun vargau ha ei pariu ch'il project mondi ella fasa da realisaziun e che las maschinas entscheivien gleiti a cavar il foss. Per quei project drova ei veramein in grond e profund fundament. Cu la surbaghegiada vegn ad esser finida vegn il center da seniors e da sanadad a s'udir denter las casas pli aultas da Glion. 60 habitaziuns sin 12 alzadas baghegia l'impresa Nocasa ella spunda davos la claustra veglia dallas soras dominicanas da Glion. Per saver far quei ha la vischnaunca Ilanz/Glion stuiu decretar ina procedura per ina zona nova da spital. Quella ha evocau ni protestas ni reclamaziuns.

Scamond d'access

La stad vargada, durant la procedura per la lubientscha da baghegiar, ha ei denton dau opposiziun. Ei mondi per caussas formalas e detagls, ha il meinaproject *Flurin Candinas* declarau avon dus meins all'anr. Lur project seigi semplamein in ton pli complex ch'ina casa d'ina famiglia, igl interess per affittar habitaziuns e localitads seigi perinagada cheu, haveva el aschuntau. Co eis ei ussa cullas protestas e recuors encunter il project? La populaziun sedamonda sche l'impresa Nocasa vegli veramein realisar quella gronda surbaghegiada ed investar persunter 30 milliuns francs. «Nus essan

ussa siat onns vidlunder, e nus lein baghegiar», conceda il meinaproject *Candinas* sin damonda dall'anr. In dils opponents dil project ei il cussegl d'administraziun dil Spital regional Surselva. Il president da quel, *Mathias Bundi*, conferma all'anr ch'ins seigi vidlunder da reglar ils detagls cun in contract da servitud. «Quei contract ei sin via», declara el. Il spital cun parcella cunfinonta sappi buca criticar la planisaziun locala ventena cun ina zona da spital.

Ei seigi ussa d'insister sils detagls, declara *Bundi*. In punct critic fuva la colligaziun directa denter residenza e spital. La passarella denter la residenza cun sias 60 habitaziuns ed il spital fust stada previda per saver trer a nez mintga gi certs survetschs. Las normas da discreziun dil spital lubeschon denton buca ina libra circulaziun ed access permanent alla terrassa ed agl ambulatori dil spital. *Bundi* conferma quei. Sco el gi eis ei in dils puncts dallas contractivas. Ch'il helicopter dalla Rega vegness a setschentar egl avegnir sil tetg dalla residenza resta en scadin cass ina cumpart impurtanta dil project. La colligaziun per menar ils pazients dil tetg dalla residenza tochen il spital e viceversa ei medemamein garantida.

Alla tscherca d'in meinagestiu

Tut ils detagls denter *Nocasa* e spital regional ein denton aunc nuota defini. La projectadra *Nocasa* ha stuiu far concessiuns enviars las pretensiuns dil spital. Pertuccont il plaz da setschentar dalla Rega – quel transporta da tuttas uras pazients – sto *Nocasa* metter a disposiziun in plaz da reserva durant la fasa da ba-

ghegiar. *Candinas* gi ch'ins seigi en discuors culla Rega pertuccont quei punct. Per saver contrahar claramain e transparent giavischa il cussegl d'administraziun dil Spital regional Surselva da *Nocasa* plinavon che *Nocasa* regleschi in ulteriur punct. «Nus stuein haver in partenari che surpren la responsabladad», declara *Bundi*. El conceda ch'il spital vegli e sappi buca impedir il project d'in'impresa privata,

tonpli ch'ins hagi decidiu las formalitads zonalas.

Per saver fixar il contract da servitud drovi ei aunc ina persuna responsabla per la residenza. *Bundi* manegia ch'il projectader stoppi engaschar in meinagestiu responsabel pigl entir complex che *Nocasa* baghegia. «Nus essan sin buna via da reglar quei punct», avisescha *Candinas*. El conferma ch'ins seigi in contact cun

ina persuna interessada da surprender il post da meinagestiu dalla residenza s. *Giusep*. Cu ins sa dar l'emprema badelada al project digl architect *Conradin Clavuot* sa el buca gir. *Candinas* quenta buca ch'ei cuozis aunc ina gada siat onns. Sper las contractivas culs organs dil spital regional ha *Nocasa* daferon aunc da reglar detagls d'infrastructura culla vischnaunca Ilanz/Glion.

Gia dapi siat onns van las preparativas per la residenza s. *Giusep* sper il spital da Glion.

VISUALISAZIUN MAD